

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PRVI ODJEL

ODLUKA

Zahtjev br. 5076/09
Danijel GURDULIĆ i drugi
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući dana 8. travnja 2014. u Vijeću u sastavu:

Isabelle Berro-Lefèvre, *predsjednica*,
Elisabeth Steiner,
Khanlar Hajiyev,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Erik Møse,
Ksenija Turković,
Dmitry Dedov, *suci*,
i Søren Nielsen, *tajnik Odjela*,

Uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen 29. prosinca 2008.,

Uzimajući u obzir očitovanja koja je podnijela tužena država i odgovore na očitovanja koje su podnijeli podnositelji zahtjeva,

Nakon vijećanja donosi sljedeću odluku:

ČINJENICE

1. Podnositelji zahtjeva, g. Danijel Gurdulić, gđa Katica Gurdulić, g. Ivan Gurdulić, gđa Antica Gurdulić Šverko i gđa Adela Marangunić hrvatski su državljeni, rođeni 1974. (prvi podnositelj), 1938. (drugi podnositelj), 1972. (treći podnositelj) i 1939. (četvrti i peti podnositelj). Peti podnositelj zahtjeva živi u Trstu (Italija), dok ostali podnositelji zahtjeva žive u Zagrebu. Pred Sudom ih je sve zastupala gđa I. Bojić, odvjetnica iz Zagreba.

2. Hrvatsku vladu („Vlada“) zastupala je njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

A. Okolnosti predmeta

Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi.

1. Pozadina predmeta

3. Ovaj se predmet odnosi na vlasništvo dvije zemljišne čestice („zemljište“) ukupne površine 3.156 metara kvadratnih, koje su spojene u jednu (katastarsku) česticu (br. 687) dana 2. ožujka 1977. Čestica(e), zajedno sa sedam ostalih zemljišnih čestica, čine Sportski centar Firule u Splitu. Sportski se centar trenutno sastoji od sedam zemljanih teniskih terena, dva igrališta s brzom podlogom, središnjeg stadiona, jednog manjeg višenamjenskog terena, male dvorane i upravne zgrade. Od ovih se objekata središnji stadion, višenamjenski teren i pristupna cesta nalaze na čestici(ama) o kojima je riječ.

4. Prednik podnositelja zahtjeva, J.G., 1905. godine kupio je i time postao vlasnik predmetnog zemljišta. Dana 13. travnja 1931. dao je zemljište u najam sportskom udruženju, A.T.K. (kasnije T.D.S. i T.K.S., u daljnjem tekstu „teniski klub“), koje je namjeravalo na njemu sagraditi teniske terene.

5. Čini se da je zemljište od tada u posjedu teniskog kluba. Iako su neki teniski tereni izgrađeni prije Drugog svjetskog rata, čini se da je teniski klub izvodio značajne građevinske i adaptacijske radove u razdoblju između 1949. i 1952., čime je stvoren sportski kompleks koji se sastojao od četiri teniska terena i središnjeg stadiona.

6. Stupanjem na snagu Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta (u dalnjem tekstu „Zakon o nacionalizaciji iz 1958.“) dana 26. prosinca 1958. zemljište je nacionalizirano kao neizgrađeno građevinsko zemljište i time je postalo društveno vlasništvo. Temeljem članaka 38. i 39. tog Zakona, neizgrađeno građevinsko zemljište ostalo je u posjedu ranijeg vlasnika, sve dok ga on na temelju rješenja mjerodavnog općinskog tijela ne preda u posjed lokalnim vlastima ili drugoj osobi, radi izgradnje zgrade ili drugog objekta ili radi izvođenja drugih radova. Sve dok je bio u posjedu nacionaliziranog zemljišta, raniji vlasnik imao je pravo besplatno koristiti to zemljište ili ga dati na korištenje drugoj osobi uz naknadu ili bez naknade, u skladu s propisima koji uređuju zakup poljoprivrednog zemljišta (vidi stavak 42. ove odluke).

7. Predmetne dvije zemljišne čestice upisane su 1961. godine u zemljišne knjige kao društveno vlasništvo; raniji vlasnici (srodnici podnositelja) imali su pravo koristiti ih sve dok mjerodavno tijelo ne doneše rješenje kojim se posjed na česticama prenosi lokalnim tijelima ili drugoj osobi.

8. Dana 2. ožujka 1977. dvije su čestice spojene u jedinstvenu katastarsku česticu.

9. Tijekom priprema za Mediteranske igre koje su se održale u Splitu između 15. i 29. rujna 1979. na Sportskom centru Firule izvedeni su dodatni

građevinski i adaptacijski radovi. Izgleda da su tada izgrađena još dva teniska terena, stadion i dvorana. Izgradnja je dovršena 1979.

10. Dana 16. ožujka 1981. Općina Split i teniski klub sklopili su „samoupravni sporazum“ („Samoupravni sporazum“) temeljem kojeg je Općina Split prenijela teniskom klubu pravo upravljanja i održavanja teniskih terena koje je Općina sagradila za Mediteranske igre. Općina Split također je dala suglasnost teniskom klubu da može upisati u zemljišne knjige pravo korištenja teniskih terena. Sporazumom nisu bile naznačene katastarske čestice na kojima se teniski tereni nalaze (vidi stavak 51. ove odluke).

11. Dana 12. listopada 1995. stupio je na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o športu iz 1995. godine. Propisao je da svi sportski objekti i druge nekretnine u društvenom vlasništvu na kojima sportske organizacije i udruženja imaju pravo korištenja, trebaju prijeći u vlasništvo lokalnih vlasti na čijem se području takva nekretnina nalazi. Međutim, da bi postale vlasnici, lokalne su vlasti trebale donijeti odluku o preuzimanju takve nekretnine u roku od devedeset dana od stupanja na snagu izmjena i dopuna (vidi stavak 43. ove odluke).

12. Odlukom od 5. prosinca 1995., koja je bila objavljena u lokalnom Službenom glasniku i temeljila se na Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o športu iz 1995. (vidi stavak 43. ove odluke), Grad Split preuzeo je i time postao vlasnikom svih sportskih objekata i drugih nekretnina u društvenom vlasništvu na njegovom području, na koje su se te izmjene i dopune odnosile. U odluci su navedeni i „teniski tereni Firule“ među drugim sportskim objektima koje je grad preuzeo.

13. Dana 1. siječnja 1997. stupio je na snagu Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima. Prema njegovom članku 361., svi nositelji prava na korištenje neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenom vlasništvu postali su, temeljem samog zakona, vlasnici zemljišta na kojem su imali pravo korištenja (vidi stavak 44. ove odluke).

14. Odlukom od 31. prosinca 2009., Grad Split je naveo katastarske čestice na koje se odnosi njegova odluka od 5. prosinca 1995. (vidi stavak 12. ove odluke). Čestica o kojoj je riječ (br. 687) bila je navedena u toj odluci.

2. Prva parnica radi naknade štete

15. U međuvremenu, dana 15. travnja 1969. srodnici podnositelja su podnijeli građansku tužbu Općinskom sudu u Splitu, tražeći naknadu štete od teniskog kluba zbog neovlaštenog korištenja zemljišta o kojem je riječ.

16. Presudom od 6. ožujka 1989. Općinski sud u Splitu naložio je teniskom klubu da srodnicima podnositelja isplati 2.089.020 jugoslavenskih dinara (YUD), sa zateznim kamatama, zbog korištenja zemljišta bez pravnog temelja u razdoblju između 1. siječnja 1967. i 1. siječnja 1986.

17. Presudom od 1. rujna 1989. Okružni sud u Splitu odbio je žalbu teniskog kluba i potvrdio prvostupanjsku presudu. Podržao je utvrđenje

prvostupanjskog suda da teniski klub nije imao pravni temelj za korištenje zemljišta o kojem je riječ.

18. Presudom od 3. siječnja 1997. Vrhovni sud Republike Hrvatske odbio je žalbu teniskog kluba, podržavajući obrazloženje nižih sudova. Posebice, taj je sud presudio kako slijedi:

„Zemljište o kojem je riječ nacionalizirano je temeljem članaka 38. i 39. [Zakona o nacionalizaciji iz 1958.]. Ipak, pravo na korištenje [tog zemljišta] ostalo je do danas upisano [u zemljišne knjige] na ime tužitelja kao [njegovih] ranijih vlasnika. U ranim 1950.-tima tuženik je započeo s građevinskim radovima na tom zemljištu te ga od tada koristi za svoje potrebe.

Iako je tuženik u nekoliko navrata predlagao [mjerodavnem tijelu] bivše Općine Split da odredi izvlaštenje tužitelja u njegovu korist, ti zahtjevi nisu nikada bili ispunjeni ...

Tužitelji su kroz cijelo ovo razdoblje, i to od početka izgradnje teniskih terena, sve do podnošenja tužbe u ovom predmetu, tražili naknadu štete za predmetno zemljište, bilo da im se dodijeli druga nekretnina, ili isplati novčana naknada. Međutim, oni to nisu ostvarili, bilo od tuženika, ili u redovnom postupku radi utvrđivanja visine naknade štete ...

Imajući u vidu da tužiteljima nije bio oduzet posjed predmetnog zemljišta, bilo temeljem odluke Općine Split ili na bilo kojoj drugoj osnovi, niti je to zemljište predano u posjed tuženiku na temelju odluke mjerodavnog tijela ... tuženik nema [pravni] temelj za korištenje zemljišta o kojem je riječ. Čak i da je tuženik dobio građevinsku dozvolu ... za izgradnju teniskog terena za vrijeme dok je zemljište bilo u privatnom vlasništvu tužitelja, ili nakon toga, dakle nakon nacionalizacije zemljišta, činjenica posjedovanja građevinske dozvole sama po sebi ne predstavlja [pravni] temelj za gubitak ili stjecanje prava vlasništva, ili, nakon nacionalizacije, prava korištenja zemljišta.

Zbog nezakonitog zadržavanja zemljišta tužitelja u svojem posjedu, pri čemu su tužitelji bili nositelji prava korištenja tog zemljišta, i neplaćanja bilo kakvog oblika naknade štete kroz cijelo vrijeme tijekom kojeg je bio u posjedu zemljišta, tuženik je dužan platiti tužiteljima naknadu štete prema njihovom zahtjevu, čija je visina barem jednaka visini zakupnine koju bi primili da su to zemljište davali u zakup trećim osobama.“

3. Druga parnica radi naknade štete

19. U međuvremenu, dana 7. svibnja 1990., podnositelji su podnijeli građansku tužbu Općinskom судu u Splitu, tražeći naknadu štete od teniskog kluba za korištenje zemljišta nakon 1. siječnja 1990.

20. Presudom od 19. srpnja 2007. Općinski sud u Splitu presudio je u korist podnositelja i naložio teniskom судu da isplati podnositeljima 6.071.752,00 hrvatskih kuna (HRK) kao naknadu za korištenje zemljišta u razdoblju između 1. siječnja 1990. i 30. travnja 2006., zajedno s dospjelim zakonskim zateznim kamatama. Posebice je presudio kako slijedi:

„.... članak 88. Zakona o športu, u obliku kako je izmijenjen i dopunjjen 1995. godine, odredio je da su samo oni sportski objekti, na kojima su sportske organizacije i udruženja ili drugi pravni subjekti imali pravo korištenja, postali vlasništvo gradova i općina na čijem su se području nalazili.

Tuženik nema pravo korištenja sportskih objekata izgrađenih na spornoj zemljišnoj čestici, jer je pravo korištenja zemljišta bilo temeljem članaka 38. i 39. [Zakona o nacionalizaciji iz 1958. godine] upisano [u zemljišne knjige] na ime tužiteljevih prednika, što je ostalo neizmijenjeno do stupanja na snagu Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, kojim je pravo korištenja pretvoreno u pravo vlasništva onih koji su bili upisani kao korisnici, dakle, tužitelja ...

Tuženik nije stekao čak ni izvanknjžno pravo korištenja, jer [tuženik] sudu nije pružio dokaz [u tom smislu]. Tuženik je kroz cijelo to vrijeme od 1966. godine bio u sporu s tužiteljima i njihovim prednicima vezano uz nekretnine ... Grad Split nije mogao prenijeti tuženiku pravo na upravljanje i korištenje zemljišta koje nije imao. Tužiteljima nikad nije oduzet posjed nad nekretninom o kojoj je riječ u skladu sa zakonom [i] u mjerodavnom postupku; ne postoji odluka mjerodavnog tijela u tom smislu; ovo posljednje nije sporno među strankama. Tužitelji i njihovi prednici bili su upisani kao korisnici, a sada kao (su-)vlasnici zemljišta o kojemu je riječ.“

21. Povodom žalbe tuženika, presudom od 20. studenoga 2008., Županijski sud u Splitu preinačio je prvostupanjsku presudu i odbio tužbu podnositelja. Presudio je da je pravo korištenja predmetnog zemljišta bilo preneseno teniskom klubu Samoupravnim sporazumom od 16. ožujka 1981. (vidi stavke 10. i 51. ove odluke), te su odlukom od 5. prosinca 1995. (vidi stavak 12. ove odluke), na temelju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o športu iz 1995. godine (vidi stavak 43. ove odluke), lokalne vlasti postale vlasnicima tog zemljišta. To znači da od 16. ožujka 1981. podnositelji nisu imali pravo korištenja zemljišta, niti su mogli tražiti bilo kakvu naknadu štete od teniskog kluba. Mjerodavni dio te presude glasi kako slijedi:

„U ranim 1950-ima tuženik je započeo s izgradnjom teniskih terena na spornom zemljištu, koje je nakon toga bilo nacionalizirano na temelju [Zakona o nacionalizaciji iz 1958. godine]. Općina Split, koja je sagradila teniske terene, uzela ih je u posjed i dugo vremena nakon nacionalizacije prenijela je tuženiku (teniskom klubu) pravo na upravljanje, korištenje i održavanje teniskih terena samoupravnim sporazumom od [16. ožujka] 1981., u skladu sa zakonom.

Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o športu [1995. godine], društveno vlasništvo nad sportskim objektima pretvoreno je po sili zakona, prije stupanja na snagu Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima. Na temelju članka 88. Zakona o športu [u verziji kako je izmijenjen Zakonom o izmjenama i dopunama iz 1995. godine], sportski objekti koji su bili u društvenom vlasništvu, u ovom slučaju teniski tereni izgrađeni na spornom zemljištu, postali su vlasništvo Grada Splita, koji je prenio te nekretnine na tuženika i koji ih je prema tome koristio, prema mišljenju ovog žalbenog suda, na temelju valjanog pravnog temelja.

Suprotno stajalištu prvostupanjskog suda, ovaj žalbeni sud smatra, u svjetlu prethodno navedenog, da u razdoblju između 1990. i 2006. godine tuženik nije nezakonito koristio katastarsku česticu br. 687 na kojoj su izgrađeni teniski tereni.

Stoga ne postoji pravni temelj za tužbeni zahtjev tužitelja radi naknade štete zbog neovlaštenog korištenja spornog zemljišta kroz vremensko razdoblje dulje od šesnaest godina.“

22. Dana 27. ožujka 2012. Vrhovni sud Republike Hrvatske odbio je reviziju podnositelja. Podržao je obrazloženje drugostupanjskog suda. U odgovoru na glavnu tvrdnju podnositelja iz revizije dodao je:

„Tvrđnja podnositelja da se članak 88. Zakona o športu (kako je izmijenjen i dopunjeno Zakonom o izmjenama i dopunama iz 1995. godine) ne može primijeniti na ovaj slučaj, jer da se [predmet] ne odnosi na sportske objekte u društvenom vlasništvu na kojima sportske organizacije imaju pravo korištenja, je neutemeljena. Posebice, sporne nekretnine su postale društveno vlasništvo na temelju [Zakona o nacionalizaciji iz 1958.]; Općina Split ... ušla je u posjed tih nekretnina i započela s izgradnjom teniskih terena, te je Samoupravnim sporazumom od [16. ožujka] 1981. prenijela tuženiku pravo na upravljanje, korištenje i održavanje teniskih terena. Stoga se ovaj predmet odnosi na nekretnine u društvenom vlasništvu na kojima je tužnik imao pravo korištenja i koje su, temeljem članka 88. Zakona o športu [kako je izmijenjen i dopunjeno Zakonom o izmjenama i dopunama iz 1995. godine] postale vlasništvo Grada Splita.“

23. Dana 18. lipnja 2012. godine podnositelji su podnijeli ustavnu tužbu Ustavnom судu Republike Hrvatske protiv presude Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Pozivajući se na članke 14. stavak 2., 26. i 48. Ustava Republike Hrvatske (vidi stavak 41. ove odluke), tvrdili su da su im povrijeđena njihova ustavna prava na jednakost pred zakonom, jednakost pred sudovima, pošteno suđenje i pravo vlasništva.

24. Čini se da je taj postupak još uvijek u tijeku pred Ustavnim sudom Republike Hrvatske.

4. Parnični postupak radi predaje u posjed

25. U međuvremenu, dana 25. kolovoza 1994., podnositelji su podnijeli građansku tužbu Općinskom sudu u Splitu protiv teniskog kluba, tražeći predaju u posjed zemljišta o kojem je riječ. Tvrđili su da je teniski klub bez ikakvog pravnog temelja u posjedu teniskih terena koji se nalaze na tom zemljištu.

26. Presudom od 13. rujna 1999. Općinski sud u Splitu naložio je teniskom klubu da podnositeljima predala posjed nad zemljištem. Mjerodavni dio te presude glasi kako slijedi:

„Tužnik je koristio nekretnine o kojima je riječ na način da je na njima izgradio teniske terene, koje zemljište prema tome služi potrebama tuženika kao teniskog kluba. Kao što je vidljivo [iz prve parnice radi naknade štete], sporne nekretnine nikada nisu izašle iz posjeda tužitelja, iako je tužnik u nekoliko navrata bezuspješno tražio predaju u posjed od [mjerodavnih tijela] bivše Općine Split. Stoga nije sporno da do tada nekretnine o kojima je riječ nisu izašle iz posjeda tužitelja, što znači da ih tužnik drži nezakonito, bez valjanog pravnog temelja. Tužitelji stoga imaju pravo tražiti da tužnik napusti nekretnine i predala ih njima.“

Članak 38. [Zakona o nacionalizaciji iz 1958. godine] propisao je da nacionalizirano građevinsko zemljište ostaje u posjedu njegovih ranijih vlasnika sve dok ne predaju posjed zemljišta [lokalnim vlastima] ili drugoj osobi, radi izgradnje zgrade ili drugog objekta ili radi izvođenja drugih radova, ili oni mogu dozvoliti drugoj osobi da koristi to zemljište uz naknadu, na temelju odluke [mjerodavnog općinskog tijela]. Članak 39. tog Zakona propisao je da raniji vlasnik nacionaliziranog neizgrađenog građevinskog zemljišta ima pravo korištenja tog zemljišta ... tako dugo dok je u njegovom posjedu, i to besplatno.

Imajući u vidu da mjerodavno tijelo do sada nije izdalo odluku o oduzimanju posjeda kojom bi se omogućilo oduzimanje posjeda tužitelja nad spornim nekretninama, [oni] i

dalje imaju pravo na trajno korištenje tog zemljišta, a tuženik ih je nezakonito smetao u iskorištavanju tog prava, te nije plaćao naknadu kroz cijelo razdoblje tijekom kojeg koristi nekretnine o kojima je riječ.

U svjetlu prethodno navedenog, te imajući u vidu da sporno zemljište nije bilo predmetom odluke Općine Split ili bilo kojeg drugog mjerodavnog tijela, i nije bilo izuzeto iz posjeda tužitelja te ... uzimajući u obzir pravo tuženika na korištenje, ovaj sud nalazi da tuženik nema [pravni] temelj za korištenje zemljišta o kojem je riječ i prema tome mora ga predati u posjed tužiteljima ... koji su njegovi zakoniti vlasnici. Tužbeni zahtjev tužitelja stoga je osnovan.“

27. Povodom žalbe tuženika, presudom od 17. listopada 2005. Županijski sud u Splitu preinačio je prvostupanjsku presudu i odbio tužbu podnositelja. Pri tome je presudio kako slijedi:

„Nesporno je da su tužitelji uspjeli [u prvoj parnici radi naknade štete].

Sporno je, međutim, mogu li tužitelji uspješno tražiti predaju u posjed i povrat nacionaliziranog zemljišta, pozivajući se na nepostojanje odluke mjerodavnog tijela kojom bi tuženiku bilo dopušteno uzimanje u posjed nekretnina o kojima je riječ.

Prema stajalištu ovog suda, [ovaj] spor potrebno je riješiti primjenom odredaba Zakona o športu. Tim je zakonom uređena pretvorba [vlasništva] ... nad sportskim objektima ...

Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o športu 1995. godine, sportski su objekti po sili zakona iz društvenog vlasništva ... postali vlasništvo gradova i općina na čijem su se području nalazili.

Članak 88.a Zakona o športu propisao je da ovlaštena tijela [gradska ili općinska vijeća] trebaju donijeti akt o preuzimanju sportskih objekata i drugih nekretnina u roku od devedeset dana od dana stupanja na snagu izmjena i dopuna Zakona o športu iz 1995. godine ...

Samoupravni sporazum objavljen je u Službenom glasniku Općine Split br. 5. od 27. ožujka 1981., kojim je prenijeto pravo na upravljanje i uređivanje [pravnih] odnosa vezanih uz korištenje i održavanje novoizgrađenih teniskih terena u Splitu, kojim je Općina Split kao investitor ... prenijela [teniskom klubu] pravo na korištenje i održavanje teniskih terena ...

Dana 5. prosinca 1995., Grad Split (na temelju članka 88.a Zakona o športu), donio je Odluku o preuzimanju sportskih objekata i drugih nekretnina u društvenom vlasništvu u vlasništvo Grada Splita, kojom su ... između ostalog, teniski tereni Firule postali vlasništvo Grada Splita ...

U ovom slučaju slijed događaja upućuje da su teniski tereni postali vlasništvo Grada Splita i prema tome podnositelji nisu legitimirani da u svojstvu vlasnika podnesu vlasničku tužbu protiv tuženika.

Iz tih razloga ... potrebno je preinačiti pobijanu presudu, a tužbu tužitelja odbiti u cijelosti.“

28. Dana 17. siječnja 2006., podnositelji su protiv presude županijskog suda podnijeli ustavnu tužbu Ustavnom суду Republike Hrvatske, navodeći da su im povrijedena njihova ustavna prava na jednakost pred zakonom i pravo vlasništva. Pozvali su se na članke 14. stavak 2., i 48. Ustava Republike Hrvatske (vidi stavak 41. ove odluke).

29. Odlukom od dana 9. listopada 2008. godine Ustavni sud odbio je ustavnu tužbu podnositelja. Presudio je:

„Pravna stajališta izražena u pobijanoj presudi temelje se na ustavno prihvatljivom tumačenju i primjeni mjerodavnog materijalnog prava. Ustavni sud Republike Hrvatske nalazi da je Županijski sud u Splitu obrazložio svoja stajališta u pobijanoj presudi, koja nesporno nisu rezultat arbitarnog tumačenja i primjene mjerodavnog materijalnog prava.

Nekretnine o kojima je riječ i koje su bile u društvenom vlasništvu, postale su vlasništvo Grada Splita na temelju članka 88. Zakona o športu [izmijenjenog i dopunjenoj Zakonom o izmjenama i dopunama iz 1995. godine], koji ih je prenio na tuženika, te ih je tužnik prema tome koristio na temelju valjanog pravnog temelja. Ustavni sud Republike Hrvatske stoga nalazi da je drugostupanjski sud pravilno primijenio materijalno pravo, smatrajući da podnositelji ustavne tužbe nisu legitimirani da u svojstvu vlasnika podnesu tužbu protiv tuženika.

U pogledu tvrdnje podnositelja ustavne tužbe da su se u ovom predmetu trebale primijeniti mjerodavne odredbe Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (posebice članka 361.), Ustavni sud Republike Hrvatske napominje da ova odredba nije mjerodavna za ovaj slučaj. Ustavni sud nalazi da u ovom predmetu nije bila ispunjena [zakonska] pretpostavka za povrat nekretnine o kojoj je riječ, koja u naravi predstavlja sportski objekt (Teniski tereni Firule), podnositeljima ustavne tužbe, jer je [ta nekretnina] bila pretvorena u društveno vlasništvo kada je primijenjen [Zakon o nacionalizaciji iz 1958.]. [To je tako] jer je pretvorba društvenog vlasništva nad sportskim objektima bila uređena Zakonom o športu, koji je stupio na snagu prije Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

Budući da je drugostupanjski sud, preinacavajući prvostupansku presudu pravilno primijenio mjerodavno materijalno pravo i odbio tužbu podnositelja ustavne tužbe, Ustavni sud nalazi da nije povrijedeno ustavno pravo podnositelja ustavne tužbe, zajamčeno člankom 14. stavkom 2. Ustava Republike Hrvatske.

Ustavni sud štiti pravo vlasništva na ustavnoj razini na način da sprječava ograničavanje ili oduzimanje tog prava od strane tijela državne vlasti, osim ako takvo ograničavanje ili oduzimanje nije propisano zakonom ... miješanja u vlasništvo drugih pravnih subjekata (fizičkih ili pravnih osoba) vlasnički su sporovi privatnopravne prirode. Ustavni sud također ispituje takve odluke sudske ili drugih tijela ako utvrdi da se pobijana odluka temelji na pogrešnom ili neprihvatljivom pravnom stajalištu s obzirom na zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenu Ustavom Republike Hrvatske.

Uzimajući u obzir predmet parničnog postupka koji je prethodio postupku pred ovim sudom, Ustavni sud nalazi da pravo [vlasništva] podnositelja ustavne tužbe, zajamčeno člankom 48. Ustava Republike Hrvatske, nije bilo povrijedeno.“

30. Odluka Ustavnog suda dostavljena je punomoćnici podnositelja 22. listopada 2008.

5. Ostali mjerodavni postupci

(a) Zemljišnoknjižni postupak

31. Dana 27. rujna 1996., Grad Split, pozivajući se na članak 88. Zakona o športu, kako je isti izmijenjen i dopunjen Zakonom o izmjenama i

dopunama iz 1995. godine (vidi stavak 43. ove odluke), podnio je prijedlog Zemljišnoknjižnom odjelu Općinskog suda u Splitu u kojem je zatražio da se upiše u zemljišne knjige kao vlasnik zemljišne čestice koja je predmet zahtjeva podnositelja.

32. Dana 17. rujna 1998. i 2. ožujka 1999. podnositelji su podnijeli prijedlog istome sudu, zahtijevajući da ih se upiše u zemljišne knjige kao vlasnike iste zemljišne čestice, pozivajući se na članak 361. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (vidi stavak 44. ove odluke).

33. Dana 15. lipnja 2005. Zemljišnoknjižni odjel Općinskog suda u Splitu usvojio je prijedlog podnositelja i upisao ih u zemljišne knjige kao vlasnike zemljišne čestice o kojoj je riječ.

34. Rješenjem od 5. prosinca 2011., Zemljišnoknjižni odjel Općinskog suda u Splitu odbio je prijedlog Grada Splita od 27. rujna 1996. za uknjižbom vlasništva. Grad Split izjavio je žalbu, a žalbeni postupak još je u tijeku pred Županijskim sudom u Splitu.

(b) Treća parnica radi naknade štete i postupak radi utvrđenja vlasništva

35. Dana 3. siječnja 2007. podnositelji su podnijeli građansku tužbu protiv teniskog kluba i Grada Splita, tražeći naknadu štete zbog nezakonitog korištenja zemljišta o kojem je riječ od lipnja 2006.

36. Dana 15. svibnja 2009. Grad Split podnio je protutužbu protiv podnositelja, tražeći da ga se utvrdi vlasnikom spornog zemljišta. Kratko nakon toga općinski sud je odlučio razdvojiti postupak u dva postupka, jedan radi naknade štete i drugi radi utvrđenja vlasništva.

37. Presudom od 29. listopada 2010. Općinski sud u Splitu odbio je tužbu podnositelja za naknadu štete.

38. Presudom od 5. lipnja 2012. Županijski sud u Splitu odbio je žalbu podnositelja i potvrdio prvostupanjsku presudu.

39. Dana 24. rujna 2012. podnositelji su podnijeli reviziju Vrhovnom sudu Republike Hrvatske protiv drugostupanjske presude. Postupak pred tim sudom još uvijek je u tijeku.

40. Postupak između podnositelja i Grada Zagreba radi utvrđenja vlasništva još uvijek je u tijeku pred Općinskim sudom u Splitu, kao prvostupanjskim sudom.

B. Mjerodavno domaće pravo i praksa

1. Ustav Republike Hrvatske

41. Mjerodavne odredbe Ustava Republike Hrvatske, „Narodne novine“, br. 56/1990, 135/1997, 8/1998 (pročišćeni tekst), 113/2000, 124/2000 (pročišćeni tekst), 28/2001 i 41/2001 (pročišćeni tekst), 55/2001 (ispravak), 76/10 i 85/10 glase kako slijedi:

Članak 14.

„Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom iii socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.“

Svi su pred zakonom jednaki.“

Članak 26.

„Svi su državljeni Republike Hrvatske i stranci jednaki pred sudovima i drugim državnim i inim tijelima koja imaju javne ovlasti.“

Članak 29. § 1.

„Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.“

Članak 48.

„1. Jamči se pravo vlasništva.

2. Vlasništvo obvezuje. Nositelji vlasničkog prava i njihovi korisnici dužni su pridonositi općem dobru.“

(a) 2. Zakon o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta

42. Mjerodavne odredbe Zakona o nacionalizaciji najamnih zgrada i građevinskog zemljišta, Službeni list FNRJ br. 52/58 - „Zakon o nacionalizaciji iz 1958.“, koji je stupio na snagu 26. prosinca 1958., propisao je kako slijedi:

I. OPĆE ODREDBE

Članak 8.

„(1) Zgrade, dijelovi zgrada i građevinska zemljišta, koji su nacionalizirani ovim zakonom, postaju društveno vlasništvo danom stupanja na snagu ovog zakona.

(2) Rješenjem nadležnog tijela donesenog u postupku određenom ovim zakonom i propisima donesenim na osnovu njega ... utvrđuje se koji su objekti nacionalizirani ovim zakonom.“

II. PREDMET NACIONALIZACIJE

3. Građevinsko zemljište

Članak 34. stavak 1.

„Smatraju se građevinskim zemljištem i nacionaliziraju [prema ovom zakonu] ... sva izgrađena ili neizgrađena zemljišta, koja se nalaze u ... gradovima.“

Članak 38.

„Građevinsko neizgrađeno zemljište ostaje u posjedu ranijeg vlasnika sve dok ga on na osnovu rješenja [mjerodavnog općinskog tijela] ne predala u posjed [lokalnim

vlastima] ili drugoj osobi, radi izgradnje zgrade ili drugog objekta ili radi izvođenja drugih radova.

Predaja zemljišta u posjed [lokalnim vlastima] ili drugom korisniku ne može se izvršiti prije nego što je korisniku to potrebno radi izvođenja građevinskih ili drugih radova kojima se zemljište privodi namijenjenoj svrsi.“

Članak 39. stavak 1.

„Raniji vlasnik nacionaliziranog građevinskog neizgrađenog zemljišta ima pravo to zemljište ... sve dok je u njegovom posjedu, besplatno koristiti ili za to vrijeme drugome dati na korištenje uz naknadu ili bez naknade, sukladno važećim propisima o zakupu poljoprivrednog zemljišta.“

3. Izmjene i dopune Zakona o športu iz 1995.

43. Mjerodavne odredbe Zakona o športu „Narodne novine“ Republike Hrvatske br. 60/92 69/92 (ispravak), 25/93, 11/94 i 77/95, koji je bio na snazi između 9. listopada 1992. i 30. listopada 1997., izmijenjen i dopunjen Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o športu, „Narodne novine“ Republike Hrvatske br. 77/95, koji je stupio na snagu 12. listopada 1995., glase kako slijedi:

Članak 88. stavak 1.

„Športski objekti i druge nekretnine u društvenom vlasništvu na kojima pravo korištenja imaju športske organizacije i udruge ili druge pravne osobe (poduzeća, ustanove, radne organizacije) osnovane radi upravljanja športskim objektima prelaze u vlasništvo gradova i općina na čijem se području nalaze.“

Članak 88a. stavak 1.

„Akt o preuzimanju športskih objekata i drugih nekretnina iz članka 88. stavka 1. ovoga Zakona donijet će gradsko, odnosno općinsko vijeće u roku od devedeset dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.“

4. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima

44. Mjerodavne odredbe Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima „Narodne novine“, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09 i 143/12), koji je stupio na snagu 1. siječnja 1997., glasi:

Pretvorba prava korištenja neizgrađenoga građevinskoga zemljišta

Članak 361.

„(1) Pravo korištenja neizgrađenoga građevinskog zemljišta u društvenom vlasništvu koje nije prestalo do donošenja ovoga Zakona pretvara se njegovim stupanjem na snagu u pravo vlasništva dotadašnjega nositelja toga prava ili njegova pravnoga slijednika...

(2) ...

(3) Za upise prava [korištenja neizgrađenoga građevinskog zemljišta] iz stavka 1. ... ovoga članka u zemljišnim knjigama koji su izvršeni do dana stupanja na snagu ovoga Zakona uzet će se da su upisi prava vlasništva.“

5. Zakon o parničnom postupku

(a) Mjerodavne odredbe

45. Mjerodavne odredbe Zakona o parničkom postupku, Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije br. 4/77, 36/77 (ispravak), 36/80, 69/82, 58/84, 74/1987, 57/89, 20/90, 27/1990 i 35/91, i „Narodne novine“ Republike Hrvatske br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11 i 148/11), koje su bile na snazi od 1. srpnja 1977. su kako slijedi:

Članak 12. stavci 1. i 2.

„Kad odluka suda ovisi o prethodnom rješenju pitanja postoji li neko pravo ili pravni odnos, a o tom pitanju još nije donio odluku sud ili drugo nadležno tijelo (prethodno pitanje), sud može sam rješiti to pitanje ako posebnim propisima nije drugačije određeno.

Odluka suda o prethodnom pitanju ima pravni učinak samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno.“

Tužba za utvrđenje

Članak 187. stavci 1. i 3.

„(1) Tužitelj može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje odnosno nepostojanje kakva prava ili pravnog odnosa ili istinitost odnosno neistinitost kakve isprave.

...

(3) Ako odluka o sporu ovisi o tome postoji li ili ne postoji kakav pravni odnos koji je prije ili tijekom parnice postao sporan, tužitelj može [preinačiti svoju prvotnu tužbu i] istaknuti tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji odnosno da ne postoji, ako je sud pred kojim parnica teče nadležan za takav zahtjev.“

Članak 213. stavak 1.

„Sud će prekid postupka odrediti i ako je:

1) odlučio da sam ne rješava o prethodnom pitanju (članak 12.) ...,

2)”

5. Ponavljanje postupka

Članak 421. stavak 1.

„[Građanski] postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti ...

9) ako je nadležno tijelo naknadno pravomoćno riješilo prethodno pitanje (članak 12. stavci 1. i 2.) na kojemu se temelji odluka suda ...“

Članak 422. stavci 1. i 3.

„Prijedlog za ponavljanje [građanskog postupka] podnosi se u roku od trideset dana ...

5) u slučajevima iz članka 421. stavka 1. točke ... 9. ovog Zakona - od dana kad je stranka mogla upotrijebiti pravomoćnu odluku koja je razlog za ponavljanje postupka ...

...

Nakon što protekne rok od pet godina od dana kad je odluka [osporena prijedlogom] postala pravomoćna, prijedlog za ponavljanje [građanskog postupka] ne može se podnijeti.“

(b) Relevantna praksa

(i) Sudska praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske

46. U rješenju br. Rev 54/1993 od 7. listopada 1993. Vrhovni sud presudio je da sudovi u novoj parnici radi (daljnje) naknade štete za ozljede zadobivene u prometnoj nesreći nisu vezani odlukom o odgovornosti tuženika donesenom u ranijoj parnici radi naknade štete između istih stranaka i vezano uz isti štetni događaj. To iz razloga jer je u oba postupka pitanje odgovornosti tuženika prethodno pitanje za odlučivanje o glavnem pitanju, a to je imao li tužitelj pravo na naknadu štete od tuženika. Mjerodavni dio tog rješenja glasi kako slijedi:

„Pitanje odgovornosti tužene je bilo u toj [ranijoj] parnici prethodno pitanje o kojem je sud odlučio u tom postupku (članak 12. Zakona o parničnom postupku). Ocjena suda u pogledu odgovornosti tužene sadržana je u obrazloženju presude koja je donesena u tom postupku. Ova ocjena obvezuje sud i ima pravni učinak samo u tom postupku (članak 12. stavak 2. Zakona o parničnom postupku). Nema značaj presuđene stvari (*res judicata*). Odluka o pitanju eventualne odgovornosti tuženika nije unesena u izreku presude, nego u njezino obrazloženje. U svakoj drugoj parnici pitanje odgovornosti tužene za prometnu nesreću koja se dogodila 1. prosinca 1990. može rješavati se drukčije. To nadalje znači da ova ocjena i stav suda zauzet u [ranijem] postupku o isključivoj odgovornosti na strani tužene veže sud samo u tom postupku, a nije od značaja i u ovom postupku u kojem tužiteljica traži daljnju naknadu štete.“

47. U rješenju br. Rev 1975/1999 od 3. svibnja 2001. Vrhovni sud presudio je da sudovi u kasnijoj parnici radi utvrđenja ugovora o zajmu ništavim nisu vezani odlukom donesenom u ranijoj parnici, u kojoj su sudovi naložili plaćanje na temelju istog ugovora, nakon što su prvo kao prethodno pitanje utvrdili da je ugovor valjan.

(ii) Sudska praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske

48. U odlukama br. U-III-487/2001 od 31. listopada 2001. i U-III-632/2001 od 5. prosinca 2001 Ustavni je sud odlučio, kao i Vrhovni sud u predmetu br. Rev 1975/1999 (vidi prethodni stavak), da su sudovi u kasnijoj parnici bili ovlašteni utvrditi ugovor o zajmu ništavim, jer nisu bili vezani ranjom odlukom o prethodnom pitanju da je ugovor bio valjano sačinjen u kontekstu ranije parnice, u kojoj su sudovi naložili plaćanje radi izvršenja tog ugovora. Mjerodavni dio tih odluka glasi kako slijedi:

„Činjenica da je među istim strankama vođen parnični postupak u kojem je usvojen tužbeni zahtjev na izvršenje određene činidbe, temeljem određenog pravnog odnosa, ne znači da je pravomoćno i utvrđeno da taj pravni odnos postoji i da je pravno valjan.

Stoga niti u konkretnom slučaju, pravomoćna kondemnatorna presuda na činjenje ne podrazumijeva ujedno i valjanost pravne osnove iz koje činidbe proizlaze, budući da valjanost pravne osnove nije niti bila predmet prethodnog sudskog postupka ...“

(c) Pravna teorija

49. Hrvatski teoretičari prava izrazili su sljedeće mišljenje o pravnim učincima odluka parničnih sudova o prethodnim pitanjima (vidi Triva, Siniša; Dika, Mihajlo: *Gradansko parnično procesno pravo, Narodne novine*, Zagreb, 2004, str. 100):

„Kad parnični sud sam zauzme stajalište o prethodnom pitanju, njegov stav ima pravni učinak samo u parnici u kojoj je to pitanje riješeno. Odluka [o prethodnom pitanju] nije dio izreke presude, već [samo] njezina obrazloženja, kao jedan od razloga na kojima sud gradi svoju odluku o glavnom pitanju. Niti jedno drugo tijelo, pa ni ono pred kojim se ovo pitanje javi također kao prejudicijelno, nije vezano za stavove parničnog suda u pogledu prethodnog pitanja. Stajalište suda u pogledu prethodnog pitanja izraženo u obrazloženju presude nema značaj presuđene stvari (*res judicata*).“

50. Incidentalna tužba za utvrđenje propisana u članku 187. stavku 3. Zakona o parničnom postupku (vidi stavak 45. ove odluke) procesni je instrument koji omogućuje strankama parničnog postupka da prethodno pitanje koje je ranije bilo sporno pretvore u glavno pitanje, s tim učinkom da odluka o tom pitanju postane dio izreke presude i time stekne značaj presuđene stvari (*res judicata*) s obvezujućim učinkom u svakom drugom postupku između istih stranaka u kojem se to pitanje pojavi ili se može pojaviti. Isti teoretičari prava (vidi prethodni stavak) objasnili su funkcioniranje i važnost ove tužbe na sljedeći način (vidi Triva, Siniša; Dika, Mihajlo: *Gradansko parnično procesno pravo, Narodne novine*, Zagreb, 2004., str. 401.-402.):

„Ako odluka o sporu ovisi o tome postoji li ili ne postoji neki pravni odnos koji je prije ili tijekom parnice postao sporan, tužitelj može [preinačiti svoju prvotnu tužbu i] istaknuti tužbeni zahtjev da sud utvrdi da takav odnos postoji odnosno da ne postoji, pod uvjetom da je sud pred kojim parnica teče nadležan i za odlučivanje o ovom novom zahtjevu.

Sporni [pravni] odnos mora biti od prejudicijelne važnosti za odluku o glavnom tužbenom zahtjevu ... Činjenica da je i ovo [prethodno pitanje] također sporno, potvrđuje zaključak kako postoji pravni interes da se i [to pitanje] također riješi s učinkom presuđene stvari (*res judicata*).

[Članak 187. stavak 3. Zakona o parničnom postupku] ... omogućava tužiteljima da već u svojoj tužbi predlože суду da osim o njihovom tužbenom zahtjevu kondemnatorne prirode (npr. o zahtjevu za isplatu), istom presudom utvrdi i postojanje pravnog odnosa iz kojeg taj zahtjev proizlazi, dakle da u izreku unese „deklaratornu preambulu“ ... O tom odnosu sud u svakom slučaju mora raspravljati i o tome zauzeti prejudicijelni stav. Odlučivanje o osnovnom pravnom odnosu od osobite je važnosti u situacijama u kojima tužitelj u određenoj parnici ostvaruje tek dio svojih ovlaštenja ...

[Stoga], deklaratorna presuda o postojanju osnovnog pravnog odnosa može poslužiti kao temelj za suštinski istovjetno suđenje u sljedećoj parnici, u kojoj taj isti tužitelj bude ostvarivao svoja ovlaštenja iz istog [pravnog] odnosa. [Isto se primjenjuje] na parnice o stvarnim pravima (*in rem*) i drugim apsolutnim pravima u kojima pravomoćno utvrđenje [postojanja] osnovnog [pravnog] odnosa može biti značajno i izvan konkretnе parnice u kojoj se traži predaja stvari ili druga činidba zasnovana na postojanju tog apsolutnog prava.“

6. Samoupravni sporazum od 16. ožujka 1981. godine

51. Mjerodavne točke Samoupravnog sporazuma od 16. ožujka 1981. o prijenosu prava upravljanja i uređenju odnosa u pogledu korištenja i održavanja novoizgrađenih teniskih terena u Splitu, Službeni glasnik Općine Split, br. 5. od 27. ožujka 1981. glase kako slijedi:

Točka 1.

„Ovim sporazumom stranke uređuju uzajamna prava, obveze i odgovornosti u pogledu upravljanja, korištenja i održavanja teniskih terena koje je Općina Split kao investitor izgradila za potrebe održavanja Mediteranskih igara u Splitu 1979. godine.“

Točka 2.

„Općina Split kao investitor teniskih terena prenosi [teniskom klubu] pravo upravljanja, korištenja i održavanja teniskih terena sa svim pomoćnim objektima.“

Točka 3.

„Općina Split također je suglasna da [teniski klub] može upisati u zemljišne knjige pravo korištenja teniskih terena.“

PRIGOVORI

52. Podnositelji zahtjeva prigovaraju temeljem članka 6. § 1. Konvencije da druga parnica radi naknade štete (vidi stavke 19.-24. ove odluke) i parnica radi predaje u posjed (vidi stavke 25.-30. ove odluke) nisu bile poštene i da je njihov ishod bio nepovoljan.

53. Podnositelji zahtjeva također prigovaraju temeljem članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju da su bili lišeni svog vlasništva.

PRAVO

A. Navodne povrede članka 6. § 1. Konvencije zbog nepovoljnog ishoda postupka

54. Podnositelji zahtjeva prigovaraju da su odluke viših sudova u drugoj parnici radi naknade štete (vidi stavke 19. - 24. ove odluke) i parnici radi predaje u posjed (vidi stavke 25. - 30. ove odluke) bile arbitrarne i protivne ranijim odlukama istih sudova u prvoj parnici radi naknade štete (vidi stavke 15. - 18. ove odluke). Pozivaju se na članak 6. § 1. Konvencije čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da sud pravično ... ispita njegov slučaj...“

55. Vlada osporava dopuštenost ovih prigovora navodeći da su očigledno neosnovani.

1. Tvrđnje stranaka

(a) Vlada

56. Vlada navodi da su domaći sudovi u postupcima koji su predmet prigovora detaljno obrazložili svoje odluke koje su se temeljile na pravilnoj primjeni mjerodavnog domaćeg prava i da se ne mogu ni na koji način smatrati arbitrarnima. Vlada u svojem očitovanju nije posebno odgovorila na prigovor podnositelja zahtjeva da su te odluke bile protivne odlukama donesenim u prvoj parnici radi naknade štete.

(b) Podnositelji zahtjeva

57. Podnositelji zahtjeva navode da su dva parnična postupka koja su predmet prigovora bila neodvojivo povezana s prvim parničnim postupkom radi naknade štete. To iz razloga jer su u sva tri parnična postupka sudovi odlučivali o pitanju je li postojao pravni temelj za davanje naloga za plaćanje naknade štete zbog neovlaštenog korištenja zemljišta o kojem je riječ, ili za davanje naloga za predaju u posjed. Ovaj pravni temelj bio je jednak u sva tri parnična postupka i stoga je bio ključan za donošenje odluke u svakom od njih. Podnositelji zahtjeva naglašavaju da su u prvoj parnici radi naknade štete domaći sudovi utvrdili da je tuženik, dakle teniski klub, bio u posjedu spornog zemljišta bez valjane pravne osnove. Prema mišljenju podnositelja zahtjeva ova je odluka imala obvezujuću snagu kao presuđena stvar (*res judicata*). Unatoč tome, u drugoj parnici radi naknade štete, kao i u onoj radi predaje u posjed, isti domaći sudovi donijeli su drukčiju odluku i presudili da je teniski klub imao valjanu pravnu osnovu za korištenje zemljišta o kojem je riječ. Pri tome ti sudovi nisu pojasnili zašto nisu prihvatali i zašto su odstupili od svojih ranijih odluka. Prema stajalištu podnositelja zahtjeva, ova je

situacija potkopala načelo pravne sigurnosti, sadržano u članku 6. § 1. Konvencije.

58. Podnositelji su tada detaljno objasnili zašto smatraju da su odluke domaćih sudova u dvije parnice koje su predmet prigovora bile arbitrarne. Posebice, prema njihovom stajalištu te su se odluke temeljile na nepravilnoj odluci da je njihovo pravo na korištenje zemljišta o kojem je riječ prešlo na teniski klub Samoupravnim sporazumom zaključenim 16. ožujka 1981. između tog kluba i Općine Split (vidi stavke 10. i 51. ove odluke). Ova je odluka bila pogrešna, jer rješenje o oduzimanju posjeda koje je bilo potrebno prema članku 38. Zakona o nacionalizaciji iz 1958. (vidi stavak 42. ove odluke) nikada nije bilo doneseno, što dalje znači da Općina Split nije mogla predmetnim sporazumom prenijeti teniskom klubu pravo koje nije niti imala.

2. *Ocjena Suda*

59. Sud ponavlja da je mogućnost proturječnih sudskeih odluka, čak i u okviru istoga suda, svojstvena značajka svakog sudskeg sustava. Čak i kada proturječne odluke dolaze sa suda posljednje instance za to pitanje, to se samo po sebi još ne može smatrati protivnim Konvenciji, sve dok domaće pravo ima sustav za prevladavanje takvih nedosljednosti (vidi predmet *Nejdet Şahin i Perihan Şahin protiv Turske* [VV], br. 13279/05, §§ 51. i 53. te odluke, 20. listopada 2011.) imajući na umu da za postupak ujednačavanja i osiguranja dosljednosti sudske prakse može biti potrebno određeno vrijeme (vidi predmet *Albu i drugi protiv Rumunjske*, br. 34796/09 i 63 ostala zahtjeva, §§ 39. i 42., 10. svibnja 2012.). Sud smatra da se ovo obrazloženje primjenjuje *mutatis mutandis* i na ovaj slučaj, gdje su različiti domaći sudovi donijeli proturječne odluke o istom pravnom pitanju u tri različita parnična postupka između istih stranaka.

60. Sud napominje da su presude Županijskog suda u Splitu od 1. rujna 1989. i Vrhovnog suda od 3. siječnja 1997. (vidi stavke 17. - 18. ove odluke) u prethodno opisanom prvom parničnom postupku doista proturječne presudama istih sudova u drugom parničnom postupku radi naknade štete od 20. studenoga 2008. i 27. ožujka 2012. (vidi stavke 21. - 22. ove odluke), te presudi Županijskog suda u Splitu koja je donesena 17. listopada 2005. (vidi stavak 27. ove odluke) u parnici radi predaje u posjed. Prema stajalištu Suda, ove se neusklađenosti ne mogu objasniti činjeničnim razlikama, već jedino različitom primjenom mjerodavnog domaćeg prava na suštinski slično činjenično stanje. Točnije, ti se sudovi nisu složili u pogledu pitanja jesu li podnositelji imali pravo korištenja zemljišta o kojem je riječ i ako je to bio slučaj, kada su ga (ako jesu) izgubili.

61. Posebice, glavni razlog neslaganja između prve parnice radi naknade štete, s jedne strane, i druge parnice radi naknade štete i one radi predaje u posjed, s druge strane, leži u različitim pristupima pitanju jesu li podnositelji imali pravo korištenja spornog zemljišta u razdoblju između stupanja na snagu Zakona o nacionalizaciji iz 1958. (vidi stavke 6. i 42. ove odluke) dana

26. prosinca 1958. i stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o športu iz 1995. godine dana 12. listopada 1995. (vidi stavke 11. i 43. ove odluke). Oni sudovi koji su odlučili u korist podnositelja presudili su da su oni imali to pravo i da je ono *ex lege* pretvoreno u njihovo vlasništvo nad predmetnim zemljištem stupanjem na snagu Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima dana 1. siječnja 2007. (vidi stavke 16. - 18., 20. i 26. ove odluke). S druge strane, sudovi koji su odlučili protiv podnositelja zahtjeva, presudili su da je pravo korištenja zemljišta u tom razdoblju prvo imala Općina Split, a nakon toga, prema Samoupravnom sporazumu od 16. ožujka 1981., teniski klub kao sportska udruga. Imajući u vidu da je stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o športu iz 1995. godine vlasništvo nad svim sportskim objektima na kojima su sportske udruge imale pravo korištenja, postalo vlasništvo lokalnih vlasti na čijem su se području ti objekti nalazili, ti su sudovi presudili da je Grad Split postao vlasnikom predmetnog zemljišta (vidi stavke 21. - 22., 27. i 29. ove odluke).

62. Bez obzira na ove razlike i suprotno tvrdnji podnositelja zahtjeva (vidi stavak 58. ove odluke), Sud smatra da su odluke domaćih sudova u dvije parnice koje su predmet prigovora zadovoljavajuće obrazložene i da se ne mogu smatrati arbitarnima. Slijedi da Sud u ovom predmetu jedino treba ispitati postoji li u hrvatskom pravnom sustavu mehanizam kojim se može osigurati dosljednost.

63. U vezi s tim Sud prvo napominje da je pitanje jesu li podnositelji imali pravo korištenja spornog zemljišta predstavljalo prethodno pitanje, u smislu članka 12. Zakona o parničnom postupku (vidi stavak 45. ove odluke), za potrebe odlučivanja o dva glavna pitanja u tri parnice o kojima je riječ, i to, jesu li podnositelji mogli tražiti naknadu štete za korištenje tog zemljišta i jesu li mogli tražiti predaju tog zemljišta u posjed.

64. Sud nadalje u tom smislu napominje da prema članku 12. Zakona o parničnom postupku sudovi nisu vezani svojim odlukama o prethodnom pitanju, jer njihova odluka o tom pitanju proizvodi pravne učinke samo u parnici u kojoj je o tom pitanju odlučeno (vidi stavke 45. - 49. ove odluke). Ipak, ako se o tom pitanju odluči pravomoćnom presudom u parničnom postupku u kojem je to pitanje bilo glavno pitanje, sudovi su vezani takvom odlukom u svakom drugom postupku između istih stranaka.

65. U tom pogledu Sud napominje da su podnositelji, bilo u drugoj parnici radi naknade štete ili u parnici radi predaje u posjed, mogli prethodno pitanje postojanja ili nepostojanja njihovog prava korištenja pretvoriti u glavno pitanje podnošenjem „incidentalne tužbe za utvrđenje“ temeljem članka 187. stavka 3. Zakona o parničnom postupku (vidi stavke 45. i 50. ove odluke). Alternativno, to se prethodno pitanje moglo riješiti kao glavno pitanje u zasebnom parničnom postupku, da su podnositelji podnijeli samostalnu tužbu radi donošenja deklaratorne presude, na temelju stavka 1. istog članka. Da su podnositelji zahtjeva podnijeli bilo koju od ove dvije tužbe, sudovi bi trebali odlučiti o njihovom pravu korištenja spornog zemljišta kao o glavnom

pitanju. Takva bi odluka imala obvezujući učinak, ne samo u tom postupku, već i u svakoj drugoj parnici između njih i teniskog kluba, u kojoj je to pitanje bilo ili bi bilo relevantno.

66. Pored toga, ako bi ta odluka bila u korist podnositelja zahtjeva, također bi im dala mogućnost da traže ponavljanje bilo kojeg parničnog postupka između njih i teniskog kluba koji bi u međuvremenu završio nepovoljno za njih, jer je o istom pitanju odlučeno drukčije. Posebice, temeljem članka 421. stavka 1. Zakona o parničnom postupku stranka u čiju je korist o određenom pitanju odlučeno kao o glavnem pitanju, može predložiti ponavljanje svih parničnih postupaka u kojima je o istom pitanju kao o prethodnom pitanju odlučeno drugačije i na štetu te stranke (vidi stavak 45. ove odluke). Drugim riječima, da je pitanje prava podnositelja zahtjeva na korištenje spornog zemljišta bilo riješeno u njihovu korist u parničnom postupku u kojem bi ono bilo glavno pitanje, podnositelji bi mogli predložiti ponavljanje druge parnice radi naknade štete i parnice radi predaje u posjed (ovisno o tome u kojem od tih postupaka bi podnijeli „incidentalnu tužbu za utvrđenje“) ili u oba (ako bi podnijeli samostalnu tužbu za utvrđenje). Međutim, podnositelji zahtjeva nikada nisu podnijeli niti jednu od ove dvije tužbe za utvrđenje.

67. Mora se priznati da se rok za podnošenje prijedloga za ponavljanje postupka po tom osnovu čini jako kratkim (pet godina, vidi članak 422. stavak 3. Zakona o parničnom postupku u stavku 45. ove odluke), uzimajući u obzir prosječno trajanje parničnih postupaka u Hrvatskoj. Ipak, da su podnositelji podnijeli jednu od dvije građanske tužbe za utvrđenje i time pretvorili svoje pravo korištenja zemljišta u glavno pitanje, mogli su, pozivajući se na članak 213. stavak 1. Zakona o parničnom postupku (vidi stavak 45. ove odluke), predložiti sudovima da prekinu ostale parnične postupke u kojima je to pitanje rješavano kao prethodno pitanje i pričekaju konačni ishod tog (glavnog) postupka. Po potrebi su podnositelji zahtjeva mogli i ubrzati taj glavni postupak, koristeći se raspoloživim pravnim sredstvima zbog duljine trajanja postupka.

68. Budući da je tome tako, Sud smatra da hrvatski pravni sustav ima osigurani mehanizam za prevladavanje nedosljednosti koje su bile predmet prigovora, kojih mehanizam u ovom slučaju nije bio pokrenut jer su ga podnositelji zahtjeva propustili iskoristiti. Ništa ne ukazuje na to da oni ne bi bili u mogućnosti to učiniti ili da mehanizam o kojem je riječ ne bi bio učinkovit u njihovom konkretnom predmetu da je bio iskorišten.

69. Konačno, Sud napominje da podnositelji zahtjeva više ne mogu podnijeti „incidentalnu tužbu za utvrđenje“ temeljem članka 187. stavka 3. Zakona o parničnom postupku (vidi stavke 45., 50. i 65. ove odluke), ili tražiti ponavljanje druge parnice radi naknade štete ili one radi predaje u posjed, jer su zakonski rokovi za to protekli. Međutim, oni i dalje mogu podnijeti samostalnu tužbu za utvrđenje temeljem stavka 1. istog članka i time pokrenuti parnični postupak u kojem bi se postojanje njihova prava

korištenja zemljišta o kojem je riječ ispitalo kao glavno pitanje i uz obvezujući učinak, čime bi spriječili moguće buduće različite odluke o tom pitanju.

70. Slijedi da su ovi prigovori nedopušteni na temelju članka 35. § 3. (a) Konvencije kao očigledno neosnovani, i da ih treba odbaciti na temelju članka 35. § 4. Konvencije.

B. Ostale navodne povrede članka 6. § 1. Konvencije

71. U svojem očitovanju na očitovanje Vlade od 21. prosinca 2012., podnositelji zahtjeva po prvi su puta prigovorili da je parnični postupak radi predaje u posjed (vidi stavke 25. - 30. ove odluke) bio nepošten iz razloga jer: (a) drugostupanjski sud nije bio nepristran, te (b) je u tom postupku povrijedeno načelo kontradiktornog raspravljanja. Podnositelji pojašnjavaju da su 21. rujna 2009., gotovo četiri godine nakon donošenja presude Županijskog suda u Splitu od 17. listopada 2005. (vidi stavak 27. ove odluke), otkrili da je osoba koja radi u Gradu Splitu dodala u spis predmeta određene dijelove dokaza bez njihova znanja. To ne samo da je predstavljalo povredu kontradiktornog načela, već je ukazalo da su suci, koji su sudjelovali u donošenju te presude, bili pod utjecajem vanjskih pritisaka te se prema tome nisu mogli smatrati nepristranima. To je dodatno bilo opisano činjenicom da nakon što je odvjetnik podnositelja zahtjeva podnio kaznene prijave protiv tih sudaca, protiv njega je bio pokrenut kazneni postupak za kazneno djelo lažnog prijavljivanja kaznenog djela.

72. Sud napominje da je postupak koji je predmet prigovora dovršen 9. listopada 2008. (vidi stavak 30. ove odluke), pri čemu su podnositelji po prvi puta podnijeli te prigovore u svojem očitovanju na Vladino očitovanje, i to 21. prosinca 2012., više od šest mjeseci kasnije. Slijedi da su ovi prigovori nedopušteni na temelju članka 35. § 1. Konvencije zbog nepridržavanja pravila o šestomjesečnom roku i da ih treba odbaciti na temelju članka 35. § 4. Konvencije.

C. Navodna povreda članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju

73. Podnositelji zahtjeva prigovaraju da je dugotrajna zaposjednutost njihova zemljišta od strane teniskog kluba, koja je bila podržana od strane lokalnih vlasti, predstavljala *de facto* izvlaštenje, te da su odluke domaćih sudova, kojima je odbijena njihova druga tužba radi naknade štete i njihova tužba radi predaje u posjed, bile arbitrarne. Pozvali su se na članak 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju, koji glasi:

„Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primjeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.“

74. Vlada je osporila dopuštenost ovog prigovora na četiri temelja. Tvrdi da je ovaj prigovor bio preuranjen, da se podnositelji zahtjeva ne mogu smatrati žrtvama navodne povrede, da nisu iscrpili domaća pravna sredstva, te da je ovaj prigovor u svakom slučaju očigledno neosnovan.

75. Sud smatra nepotrebnim ispitati prigovore Vlade, jer su prigovori podnositelja zahtjeva u svakom slučaju nedopušteni zbog sljedećih razloga.

76. Kao što je već prethodno napomenuto (vidi stavke 60.-69. ove odluke), pitanje jesu li podnositelji zahtjeva imali pravo korištenja zemljišta ostaje sporno, budući da su domaći sudovi u različitim postupcima to pitanje riješili na različit način i to samo kao prethodno pitanje, dakle bez obvezujućeg učinka. Slijedi da je pitanje jesu li podnositelji zadovoljili zakonsku pretpostavku za stjecanje vlasništva nad zemljištem o kojem je riječ ili to nisu ostaje, i ostat će, otvoreno sve dok se ono konačno ne riješi s obvezujućim učinkom kao glavno pitanje u parničnom postupku. Sud s tim u vezi ponavlja da podnositelji zahtjeva, kako bi to ostvarili, i dalje mogu podnijeti samostalnu tužbu za utvrđenje temeljem članka 187. stavka 1. Zakona o parničnom postupku (vidi stavak 69. ove odluke). Sve do tog trenutka, Sud smatra da bi bilo preuranjeno zauzeti stajalište o primjenjivosti članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju na ovaj predmet (vidi predmet *Skokandić protiv Hrvatske*, br. 43714/02, § 50. te odluke, 31. srpnja 2007.) ili o meritumu prigovora temeljem tog članka (vidi predmet *Štokalo i drugi protiv Hrvatske*, br. 15233/05, § 68. te odluke, 16. listopada 2008.).

77. Slijedi da je ovaj prigovor nedopušten kao preuranjen i da ga treba odbaciti temeljem članka 35. § 4. Konvencije.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

Proglašava zahtjev nedopuštenim.

Søren Nielsen
Tajnik

Isabelle Berro-Lefèvre
Predsjednica